

21.01.25

8-А клас

Всесвітня історія

Вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Річ Посполита у 17-18 ст.

Мета: сформувати уявлення учнів про Польщу у XVI-XVII ст.; створити умови для розуміння характерних рис державного устрою Речі Посполитої; розглянути напрямки зовнішньої політики, сформувати уявлення про поділи Речі Посполитої та їх суть.

Актуалізація опорних знань

Експрес-опитування

- Які заходи сприяли посиленню влади царя Івана IV?
- Які заходи позитивно вплинули на розвиток держави, а які — негативно?
- Дайте оцінку внутрішній політиці Івана IV Грозного.
- Чи була схожою політика Івана IV на політику європейських монархів?
- За яких обставин до влади прийшов цар Михайло Романович?
- Яка династія прийшла до влади після Рюриковичів?
- Які особливості політики Петра I?

Хмаринка понять: поясніть терміни

Мотивація навчальної діяльності

Річ Посполита в другій половині XVII століття переживала складний період в історії.

Країну почали охоплювати внутрішні конфлікти, які посилювалися з роками. У 1655 році Польща була захоплена Швецією, а пізніше Шляхетська Демократія розділилася на фракції, що взаємно воювали. У 1683 році Польща зазнала поразки від Османської імперії під Віднем. Зараз Річ Посполита стала більш залежною від Росії, що вплинуло на історію країни наступних століть. **Вивчення нового матеріалу**

Хронологічний ланцюжок (запишіть)

1772 р. — Перший поділ Речі Посполитої

1793 р. — Другий поділ Речі Посполитої

1795 р. — Третій поділ Речі Посполитої

У другій половині XVII ст. розпочався економічний занепад Речі Посполитої. Торгівля зерном не сприяла розвитку техніки, промисловості й рухливості населення. До того ж, попит на польське зерно в Західній Європі знизився. У Нідерландах, Франції і Східній Англії осушили великі простори, що стали придатні для вирощування хліба.

Та головною передумовою економічного занепаду була війна, що тривала з 1648 р. на українських землях і спричинила зменшення виробництва й послаблення торговельних зв'язків.

Робота зі схемою (запишіть)

Доба воєн. Із середини XVII до кінця XVIII ст. Річ Посполита перебувала у кризовому стані. Історія цього періоду - це фактично суцільна історія. Під час кровопролитних тривалих війн польські землі спустошили, а частину території та вихід до моря держава втратила. У країні розпалювали релігійну ворожнечу, культура її численних народів зазнала катастрофи. Кількість населення стрімко скоротилася. Воєнні невдачі Речі Посполитої певною мірою впливали з її економічного становища та кризи всередині країни. Дрібна шляхта втрачала позиції на користь заможних магнатів. Так, наприклад, статки лише одного Августа Чарторийського дорівнювали скарбниці всієї Речі Посполитої. Багато хто з магнатів мав озброєне військо та власні погляди на зовнішню політику. До того ж

принцип виборності короля призводив до політичного хаосу. Влада дедалі більше переходила до окремих сеймиків, де також всім заправляли магнати. Здійснити потрібні країні реформи намагався **останній король Станіслав Август Понятовський**.

За його правління влада:

- ліквідувала окремі повинності для населення;
- скерувала надходження генерального мита до державної скарбниці;
- спростила процедуру проведення сеймів; -заснувала дипломатичну службу;
- сприяла культурному й просвітницькому піднесенню Речі Посполитої; -здійснила переозброєння армії; -ухвалила Конституцію 1791 р.

Реформи мали стати добрим підґрунтям відновлення колишньої могутності держави, однак наразилися на рішучий опір Росії. Річ Посполита стояла на порозі чи не найбільшої катастрофи у своїй історії - трьох поділів країни. **Робота з документом**

Норман Дейвіс, англійський історик

Коли над головами почали кружляти міжнародні шуліки, зuboжіла Річ Посполита з'ясувала, що вона надто слабка, щоб боротися. У такому розумінні занепад торгівлі на Віслі й ослаблення економічного життя слід вважати за необхідну прелюдію до поділів Польщі.

1. У чому історик збачає причину майбутньої ліквідації Речі Посполитої?
2. Наведіть приклади, що свідчать про економічний занепад країни.

Політична криза і посилення зовнішньої залежності

17 червня 1696 р. помер Ян III Собеський

У 1697 році королем обрано Августа II Сильного

❖ У 1704 р. під тиском шведів королем був обраний познанський воєвода Станіслав Лещинський.

❖ У 1764 р. королем було обрано Станіслава Понятовського (1764-1795 рр.)

Останній король Речі Посполитої

Думки істориків

Норман Дейвіс, англійський історик

Вороги Речі Посполитої раділи. Кожна сусідня держава утримувала магнатів, що за дукат могли зірвати сесію сейму... Зокрема, були дуже вдоволені росіяни. Від 1717 р. вони мали фактичний протекторат над Річчю Посполитою і охороняли свої західні кордони коштом кількох магнатських пенсій. Виставляючи себе як оборонців «золотої свободи» й «ліберум вето», вони могли бути впевнені, що Річ Посполита буде нездатна організуватися і чинити опір російській політиці. Заполоняючи Варшаву російськими військами з кожної важливої нагоди, вони «захищали сейм від зовнішніх втручань».

1. У чому вбачає історик вади «шляхетської демократії»?
2. Чому деспотична російська держава вдавала із себе «охоронця» цієї демократії?

Правління останнього короля Станіслава Понятовського (1764-1795 рр).

- ✓ У 1768 р. було обмежено право «ліберум вето».
- ✓ 1768 р. православних і протестантів зрівняли в правах з католиками.
- ✓ Проти короля проголошено Барську конфедерацію.
- ✓ Проведення реформ
- ✓ 3 травня 1791 р. - прийняття Конституції.
- ✓ Річ Посполита перетворилася на спадкову конституційну монархію.

https://youtu.be/u_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf

Поділ Речі Посполитої

— Кордони Речі Посполитої до 1772 р.

Територіальні придбання в 1772–1795 рр. (наслідок поділу Речі Посполитої)

- Росії
- Пруссії
- Австрії

1795

- Роки приєднання територій
- Івні територіальні придбання Росії за царювання Катерини II
- Кордони Російської імперії наприкінці XVIII ст.
- Кордони держав наприкінці XVIII ст.
- Роки заснування нових міст

Робота з підручником: стор.132-133, складемо таблицю «Поділи Речі Посполитої»

Поділи Речі Посполитої

Дата	Австрія	Пруссія	Росія
Перший поділ 1772 р.	Відійшли території на південь і схід від Кракова, Галичину, частину території Волинського і Подільського воєводств	Поширила свою владу на Північно-Західну Польщу з Гданськом	Отримала східні Білоруські землі з Полоцьком і Вітебськом
Другий поділ 1793 р.		Забрала собі західні польські землі з Познанню	Відійшла Правобережна Україна, а також центральні білоруські землі з Мінськом
Другий поділ 1795 р.	Захопила Краків і Люблін із прилеглими територіями	Отримала решту польських територій з Варшавою	Приєднана Волинь, Західна Білорусія та Литва

Робота з картою

1. Покажіть на карті території, що відійшли до Росії, Австрії та Пруссії за поділами Речі Посполитої.
2. Назвіть, до складу яких держав увійшли українські землі під час поділів Речі Посполитої. Спрогнозуйте, як це вплине на їхній розвиток.

Висновок: Отже, в результаті трьох поділів Польська держава перестала існувати.

Таким, чином, під владою Російської імперії опинилися всі українські землі Правобережжя, за винятком Галичини, Буковини й Закарпаття, які перебували у складі Австрійської імперії.

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Перегляньте відео: <https://youtu.be/aRypHAmed5g?si=vRkAhhXphwJHM0tH>

Складіть СЕНКАН до слова Річ Посполита

- 1. Країна.*
- 2. Розділена, розорена.*
- 3. Застерігає, навчає, попереджає.*
- 4. Поділи Речі Посполитої між державами.*
- 5. Зникнення країни*

Домашнє завдання:

- Прочитайте § 23.
- Запишіть основні причини кризи у Речі Посполитій.
- Складіть таблицю «Поділи Речі Посполитої».
- Повторити тему «Доба Відродження».

Завдання надсилайте на освітню платформу Human, або на ел. адресу
nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіху у навчанні!

